

UNIVERZA V MARIBORU
PRAVNA FAKULTETA

ZALA SIRŠE

POSTULACIJSKA SPOSOBNOST V
PRAVDNEM POSTOPKU

Diplomsko delo

Maribor, 2018

UNIVERZA V MARIBORU
PRAVNA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

POSTULACIJSKA SPOSOBNOST V
PRAVDNEM POSTOPKU

Študent: Zala Sirše

Študijski program: UNI-B1-PRAVO

Študijska smer: Civilno pravo

Mentor: Prof. Dr. Vesna Rijavec

Maribor, avgust 2018

Zahvala

Za mentorstvo in pomoč pri pisanju diplomskega dela se zahvaljujem

dr. Vesni Rijavec.

*Posebna zahvala gre mojim staršem, bratu ter fantu za podporo,
razumevanje in motivacijo v času študija.*

Velika zahvala tudi vsem ostalim bližnjim, ki so mi stali ob strani.

POVZETEK IN KLJUČNE BESEDE

Civilni pravdni postopek je postopek, kjer sta v ospredju stranki, tožnik in toženec. Stranka je tisti, ki zahteva od sodišča pravno varstvo določene vsebine ter tisti, proti kateremu tožnik zahteva pravno varstvo. Za potek postopka zakon zahteva, da ima stranka izpolnjene pogoje za sposobnost biti stranka, pravdno sposobnost in postulacijsko sposobnost.

Postulacijska sposobnost je sposobnost dati procesnim dejanjem pravno relevantno obliko. Gre za predpostavko opravljanja procesnih dejanj, ki jo sodišče upošteva po uradni dolžnosti. Če postulacijska sposobnost ni podana, gre za absolutno bistveno kršitev postopka.

Zakon o pravdnem postopku v 86. členu določa, da smejo stranke opravljati pravdna dejanja osebno ali po pooblaščenca. V postopkih pred prvostopenjskem sodiščem lahko stranke opravljajo procesna dejanja same ali po pooblaščenca. Uveljavljen je t.i. sistem popolne postulacijske sposobnosti. Če ima stranka pooblaščenca, lahko sodišče v posebnih primerih zahteva od nje, da se sama izjavi o določenih dejstvih, ki jih je potrebno ugotoviti v pravdi. To pomeni, da ima pred sodiščem na prvi stopnji vsaka stranka postulacijsko sposobnost, drugače pa je v postopku z izrednimi pravnimi sredstvi.

V postopku z izrednimi pravnimi sredstvi lahko stranka opravlja pravdna dejanja samo po pooblaščenca, ki je odvetnik. Izjemoma lahko opravlja procesna dejanja sama, če ima opravljen pravniški državni izpit ali če ga ima opravljenega njen zakoniti zastopnik.

V Sloveniji je tako uveljavljeno obvezno zastopanje po odvetnikih. Takšno ureditev imamo predvsem zaradi javnega interesa, prav tako pa je obvezno zastopanje po odvetnikih v korist strank samih. Pripomore k manjši obremenjenosti sodišč in k hitrejšem reševanju sporov, hkrati pa pomaga strankam pri uspešnem uveljavljanju njihovih interesov, ker v večini primerov

stranke same niso dovolj večče prava. Vloge sestavljene s strani odvetnikov so preglednejše, procesno gradivo jasneje opredeljeno, kar pripomore k hitrejšim postopkom in boljši kakovosti sojenja. Na takšen način se prepreči tudi, da so vložene očitno neutemeljene tožbe in tako ne obremenjujejo že preobremenjenih sodišč.

KLJUČNE BESEDE: civilni pravdni postopek, postulacijska sposobnost, sposobnost biti stranka, pravdna sposobnost, obvezno zastopanje po odvetniku, izredna pravna sredstva, odvetništvo, pravniški državni izpit, sodna praksa.

SUMMARY AND KEYWORDS

Civil litigation is a procedure based on two clients: the plaintiff and the defendant. The plaintiff requires from the court legal protection of some content. The defendant is a person against whom the legal protection is required. Each party has to fulfill the conditions for three important capacities: capacity to be a party, capacity to sue and capacity to act in person.

Capacity to act in person is an ability to give to one's own procedural acts a legally relevant shape in civil proceedings. The court in Slovenia has to check *ex officio*, if the conditions of being capable to act in person in civil proceedings are fulfilled. The violation of this rule means an absolute violation of the litigation provision.

Slovenian Code of Civil Procedure provides in article 86., that the parties are allowed to participate in civil procedure by themselves or by the assignee. In the proceeding at first instance court the parties are allowed to perform in the civil procedure on their own or they can have the assignee. But at the proceedings with the extraordinary remedies they can only be represented by the lawyer. They can also represent themselves if they have successfully passed the bar examination or if their legal representative passed it.

So in Slovenia we have a system of obligatory representation by lawyers. We have it mainly because of the state interests, but it is also in the interest of the parties. It helps with the congestion of courts and with faster dispute resolutions. But on the other hand it is also in the interest of parties, so they can more successfully defend their interests, because the parties themselves are not as familiar with legal terms and rules, as the lawyers are. Lawsuits filed by lawyers are more accurate and precise, that helps with faster procedures and better quality of trial.

KEYWORDS: civil litigation, capacity to act in person, the given capacity to be a party, capacity to sue, obligatory representation by lawyer, extraordinary remedies, lawyer, bar examination, case law.

1. UVOD	9
2. CIVILNI PRAVDNI POSTOPEK.....	10
2.1. POTEK CIVILNEGA PRAVDNEGA POSTOPKA	11
2.1.1. POTEK POSTOPKA NA PRVI STOPNJI.....	11
2.1.2. PRAVNA SREDSTVA	12
3. IZREDNA PRAVNA SREDSTVA.....	14
3.1. REVIZIJA PROTI SODBI.....	14
3.2. REVIZIJA PROTI SKLEPU.....	16
3.3. ZAHTEVA ZA VARSTVO ZAKONITOSTI	16
3.4. TOŽBA ZA RAZVELJAVITEV SODNE PORAVNAVE	17
3.5. OBNOVA POSTOPKA.....	18
3.6. TOŽBA NA RAZVELJAVITEV ARBITRAŽNE ODLOČBE	20
4. POJEM STRANKE V CIVILNI PRAVDI.....	20
4.1. SPOSOBNOST BITI STRANKA	21
4.2. PRAVDNA SPOSOBNOST	22
4.3. POSTULACIJSKA SPOSOBNOST	24
5. OBVEZNO ZASTOPANJE PO ODVETNIKIH	25
5.1. ODVETNIŠTVO	25
5.2. PRAVNIŠKI DRŽAVNI IZPIT.....	27
5.2.1. ZAKON O PRAVNIŠKEM DRŽAVNEM IZPITU	28
5.2.1.1. PRIPRAVNIŠTVO	29
5.2.1.2. PRAVNIŠKI DRŽAVNI IZPIT	30
5.3. OBVEZNO ZASTOPANJE PO ODVETNIKIH V ZPP.....	31
5.4. PREDNOSTI IN SLABOSTI OBVEZNEGA ZASTOPANJA PO ODVETNIKIH	33
6. SODNA PRAKSA.....	35
6.1. PRIMER VSM I Cp 945/2008.....	35
7. PROBLEMATIKA ČLENA 91. ZPP V POVEZAVI Z 86. ČLENOM ZPP	36
8. SKLEP	38
9. LITERATURA IN VIRI.....	40

1. UVOD

Postulacijska sposobnost je sposobnost dati procesnim dejanjem pravno relevantno obliko. Je ena izmed treh sposobnosti, ki jih mora stranka izpolniti, da lahko nastopa v pravnem postopku. Gre za predpostavko opravljanja procesnih dejanj, ki jo sodišče upošteva po uradni dolžnosti. V kolikor postulacijska sposobnost ni podana, gre za absolutno bistveno kršitev postopka.¹

Zakon o pravnem postopku (v nadaljevanju ZPP) v 68. členu določa, da smejo stranke opravljati pravna dejanja osebno ali po pooblaščenca. V postopku z izrednimi pravnimi sredstvi pa lahko stranka opravlja pravna dejanja samo po pooblaščenca. Izjemoma lahko opravlja procesna dejanja sama, če ima opravljen pravniški državni izpit ali če ga ima opravljenega njen zakoniti zastopnik.²

V Sloveniji je uveljavljeno obvezno zastopanje po odvetnikih. Verjetno predvsem zaradi javnega interesa, lahko pa bi rekli, da je takšna ureditev tudi v korist strank samih. Odvetniki so prava večče osebe in bolje poznajo institute ter pogoje, ki morajo biti izpolnjeni za določena procesna dejanja. Tako pripomorejo k hitrejšemu reševanju zadev in manjši preobremenjenosti sodišč.

Cilj diplomskega dela je s pomočjo literature, zakonov ter sodne prakse ugotoviti, kaj je postulacijska sposobnost, kako se razlikuje od drugih sposobnosti, kdo in pod kakšnimi pogoji jo ima ter kje in za kaj se uporablja. Zajeta bo tudi tematika o odvetništvu ter o pravniškem državnem izpitu. Del diplomskega dela pa bo namenjen temi o uveljavitvi obveznega zastopanja po odvetnikih v postopkih z izrednimi pravnimi sredstvi.

¹ Povzeto po: Ude Lojze: Civilno procesno pravo, str. 171, 172.

² Zakon o pravnem postopku, Uradni list RS, št. 73/07, člen 86.

Celotna diplomska naloga bo razdeljena na pet delov. V prvem in drugem bodo predstavljene osnove civilnega pravnega postopka, potek postopka ter redna in izredna pravna sredstva. Tretji del bo zajemal tematiko o strankah in katere sposobnosti morajo imeti izpolnjene, da lahko nastopajo v civilnem pravnem postopku. Četrty del bo namenjen obveznemu zastopanju po odvetnikih, ki je uveljavljeno v Republiki Sloveniji v postopkih z izrednimi pravnimi sredstvi. V tem poglavju bom zajela tudi osnove odvetništva in tematiko o pravniškem državnem izpitu. V šestem delu pa bo predstavljen primer sodne prakse na temo postulacijska sposobnost.

Pri literaturi se bom osredotočila na strokovno literaturo, slovenske zakone, komentarje zakonov, strokovne članke in sodno literaturo.

2. CIVILNI PRAVDNI POSTOPEK

Civilni pravdni postopek je postopek pred sodiščem glede premoženjskih in drugih civilnopravnih razmerij, prav tako pa tudi glede osebnih in družinskih razmerij. Gre za družbeno varstvo civilnih pravic, oziroma za reševanje civilnih sporov. Zanj je značilna prirejenost strank in sodišča pri vodenju pravde, kar se kaže preko načela oficialnosti in načela dispozitivnosti.³ Stranki sta v pravnem postopku enakovredni, torej nista v nadrejenem ali podrejenem položaju.

Civilne pravice so dispozitivne narave, kar pomeni, da jih lahko posameznik izvršuje po lastni volji, lahko pa jih tudi ne izvršuje. Pri izvrševanju pa je omejen z obliko, ki mu jo daje na voljo pravni red. Na podlagi tega načela so tako začetek, potek pravde ter konec v rokah strank. Poleg tega je pomembno tudi razpravno načelo, ki poudarja dominacijo strank pri zbiranju procesnega gradiva. Načelo dispozitivnosti in razpravno načelo poudarjata individualni značaj civilnega pravnega postopka, ki pa ga omejuje načelo oficialnosti. Načelo oficialnosti

³ Povzeto po: Ude Lojze: Civilno procesno pravo, str. 59.

določa, da v nekaterih primerih odloča sodišče po uradni dolžnosti ne glede na voljo strank.⁴

Cilj civilnega pravnega postopka je predvsem nuditi strankam uspešno obliko varstva njihovih materialnih pravic, ki ščitijo njihove individualne interese in zagotoviti uveljavitev pravnega reda in javnih interesov.⁵

2.1. POTEK CIVILNEGA PRAVDNEGA POSTOPKA

Civilni pravdni postopek najprej poteka na prvi stopnji, začne se s tožbo⁶, konča pa se po navadi z odločbo sodišča.⁷ Stranka se lahko zoper to odločbo pritoži v petnajstih dneh od vročitve prepisa sodbe, Zakon o pravnem postopku lahko določa tudi krajši ali daljši rok.⁸ O pritožbi odloča višje sodišče, nato se lahko stranka pritoži tudi na vrhovno sodišče. Z odločitvijo vrhovnega sodišča je konec postopka na prvi stopnji, sodba postane pravnomočna. Zoper pravnomočno sodbo pa lahko stranka vloži izredna pravna sredstva.⁹

2.1.1. POTEK POSTOPKA NA PRVI STOPNJI

Postopek na prvi stopnji temelji na zbiranju dokazov, pravih znanosti in stroke ter izkustvenih pravih. Tako se ugotovijo vsa pravno relevantna dejstva, ki so podlaga za uporabo pravnih pravih in izrek sodbe o utemeljenosti tožnikovega zahtevka ali za kakšno drugo končno sodbo.¹⁰

⁴ Povzeto po: Ude Lojze, Civilno procesno pravo, str. 59, 107, 108, 111.

⁵ Povzeto po: Ude Lojze, Civilno procesno pravo, str. 61.

⁶ Zakon o pravnem postopku, Uradni list RS, št. 73/07, člen 179.

⁷ Povzeto po: Ude Lojze, Civilno procesno pravo, str. 275.

⁸ Povzeto po: Ude Lojze, Civilno procesno pravo, str. 323.

⁹ Povzeto po: Ude Lojze, Civilno procesno pravo, str. 323, 319, 330.

¹⁰ Povzeto po: Ude Lojze, Civilno procesno pravo, str. 275.

Na podlagi 179. člena ZPP se pravdni postopek začne s tožbo. Nato sledi predhoden preizkus tožbe, kjer se ugotovi ali so izpolnjene procesne predpostavke, in ali je tožba pravilno sestavljena. Popolno procesno razmerje pa se vzpostavi šele, ko je tožba vročena tožencu. Ta mora nanjo odgovoriti, kot določa prvi odstavek 190. člena ZPP. Za tem se razpiše glavna obravnava, ki je osrednja najpomembnejša faza postopka na prvi stopnji, kjer sodišče izvaja dokaze in ugotavlja pomembna dejstva.¹¹ Glavna obravnava je kontradiktorna, kar pomeni, da mora sodišče dati vsaki izmed strank možnost, da se izjavi o zahtevkih in navedbah nasprotne stranke (*»audiatur et altera pars«* – naj se sliši tudi druga stran). Tako se uveljavlja ustavno zagotovljeno enako varstvo pravic.¹² Po koncu glavne obravnave sodišče izda končno odločbo.¹³

Postopek na prvi stopnji se konča z dispozitivnimi akti strank, z odločbami sodišča, lahko pa se konča tudi zaradi kakšnih drugih dogodkov. Dispozitivna akta strank, ki neposredno povzročita konec pravnega postopka, sta umik tožbe in sodna poravnava.¹⁴

2.1.2. PRAVNA SREDSTVA

V interesu strank je, da sodišče izda pravilno sodno odločbo. Zgodi pa se lahko, da pride do napak pri ugotavljanju dejanskega stanja, lahko se napačno uporabi materialno pravo ali pa se prekršijo procesne norme. Za odpravo takšnih napak je strankam omogočeno, da se z vložitvijo pravnih sredstev obrnejo na višje

¹¹ Zakon o pravdnem postopku, Uradni list RS, št. 73/07, člen 179., 280.

¹² Ustava Republike Slovenije, Uradni list RS, št. 33/91-I, 42/97 – UZS68, 66/00 – UZ80, 24/03 – UZ3a, 47, 68, 69/04 – UZ14, 69/04 – UZ43, 69/04 – UZ50, 68/06 – UZ121,140,143, 47/13 – UZ148, 47/13 – UZ90,97,99 in 75/16 – UZ70a, 14. člen.

¹³ Povzeto po: Ude Lojze, Civilno procesno pravo, str. 280, 281, 282.

¹⁴ Povzeto po: Ude Lojze, Civilno procesno pravo, str. 291, 292.

sodišče. Zato je njihov namen zagotoviti pravilno in zakonito sodno odločbo, hkrati pa tudi enotno uporabo prava.¹⁵

Poznamo redna in izredna pravna sredstva. Redna pravna sredstva se uporabljajo za nepravnomočne sodne odločbe, tako se redni postopek na prvi stopnji ne ustavi, ampak se nadaljuje. Izredna pravna sredstva pa se uporabljajo za pravnomočne odločbe, ko je postopek na prvi stopnji že končan. Redni pravni sredstvi sta pritožba proti sodbi in pritožba proti sklepu. Izredna pravna sredstva pa so: revizija proti sodbi, revizija proti sklepu, zahteva za varstvo zakonitosti, tožba za razveljavitev sodne poravnave, obnova postopka in tudi tožba na razveljavitev arbitražne odločbe.¹⁶

Nekatera pravna sredstva so suspenzivna, to pomeni, da odložijo nastop pravnomočnosti in izvršljivosti. Takšna je pritožba proti sodbi, včasih tudi pritožba proti sklepu. Izredna pravna sredstva so vsa nesuspenzivna, ker se vložijo proti že pravnomočno izdani odločbi. Značilnost pravnih sredstev je tudi devolutivnost, kar pomeni, da o pravnem sredstvu ne odloča sodišče, ki je izdalo izpodbijano sodno odločbo, ampak o njih odloča višje sodišče. Tako je pri rednih pravnih sredstvih, razen pri ugovoru zoper plačilni nalog. Pri izrednih pravnih sredstvih pa sta devolutivna revizija in zahteva za varstvo zakonitosti, o katerih odloča vrhovno sodišče. Večina pravnih sredstev je dvostranskih, kar pomeni, da imata obe stranki možnost prispevati procesno gradivo. Enostranska je le pritožba proti sklepu.¹⁷

Sodišča, pristojna za odločanje o rednih in izrednih pravnih sredstvih, imajo v Republiki Sloveniji kasatorična in revizijska pooblastila. To pomeni, da sme sodišče ugotoviti, ali so razlogi za izpodbijanje podani in nato lahko pravno

¹⁵ Povzeto po: Ude Lojze, Civilno procesno pravo, str. 319.

¹⁶ Povzeto po: Ude Lojze, Civilno procesno pravo, str. 320.

¹⁷ Povzeto po: Ude Lojze, Civilno procesno pravo, str. 320, 321.

sredstvo zavrne ali razveljavi – kasatorično pooblastilo. Lahko pa ima pooblastilo tudi za spremembo sodne odločbe – revizijsko pooblastilo.¹⁸

3. IZREDNA PRAVNA SREDSTVA

Kot je že bilo omenjeno, je v postopkih z izrednimi pravnimi sredstvi v civilnem pravnem postopku uveljavljeno obvezno zastopanje po odvetniku na podlagi tretjega odstavka 86. člena ZPP. Lahko pa se stranka zastopa tudi sama ali jo zastopa njen zakoniti zastopnik, če ima opravljen pravniški državni izpit.¹⁹ Izredna pravna sredstva so: revizija proti sobi, revizija proti sklepu, zahteva za varstvo zakonitosti, tožba za razveljavitev sodne poravnave, obnova postopka in tudi tožba na razveljavitev arbitražne odločbe.

3.1. REVIZIJA PROTI SODBI

Revizija je izredno, nesuspendivno, devolutivno, dvostransko in samostojno pravno sredstvo. Ni dovoljena proti vsem pravnomočnim odločbam, ampak samo proti pravnomočnim odločbam druge stopnje. Omejujejo pa jo tudi revizijski razlogi.²⁰

Vložiti jo je potrebno v tridesetih dneh od vročitve prepisa sodbe. O njej odloča vrhovno sodišče. Za dopustnost revizije pa sta pomembni dve stvari: vrednost spornega predmeta in pravni temelj civilnega spora. Vložena revizija ne zadrži izvršitve pravnomočne sodbe, zoper katero je vložena.²¹ Vloži jo lahko stranka, njen univerzalni naslednik, singularni naslednik, zakoniti zastopnik ali pooblaščenec teh oseb.²²

¹⁸ Povzeto po: Ude Lojze, Civilno procesno pravo, str. 321.

¹⁹ Zakon o pravnem postopku, Uradni list RS, št. 73/07, člen 86.

²⁰ Povzeto po: Ude Lojze, Civilno procesno pravo, str. 337.

²¹ Zakon o pravnem postopku, Uradni list RS, št. 73/07, člen 367., 368., 369.

²² Povzeto po: Ude Lojze, Civilno procesno pravo, str. 338.

V premoženjskih sporih je revizija dovoljena, če vrednost izpodbijanega dela pravnomočne sodbe presega 40.000 eur.²³ Vedno pa je dovoljena v sporih o preživljanju, ko je preživnina prvič določena ali je ukinjena; v odškodninskih sporih za izgubljeno preživljanje zaradi smrti preživljavca, ko je ta odškodnina prvič določena ali ukinjena; v sporih iz avtorskih pravic; v sporih, ki se nanašajo na varstvo in uporabo izumov in znakov razlikovanja ali pravico uporabe firme in v sporih v zvezi z varstvom konkurence.²⁴

Vložitev revizije je, kot je že omenjeno, omejena tudi z revizijskimi razlogi. Tako jo je mogoče vložiti zaradi absolutnih bistvenih kršitev določb pravnega postopka, razen če se kršitev nanaša na krajevno pristojnost ali na prisojnost arbitraže in v nekaterih drugih primerih. Legitimen razlog je tudi kršitev bistvenih določb pravnega postopka, če so se pripetile v postopku pred sodiščem druge stopnje ter tudi zmotna uporaba materialnega prava.²⁵

Revizijsko sodišče lahko s sklepom zavrže prepozno, nepopolno ali nedovoljeno revizijo. S sodbo lahko zavrne revizijo kot neutemeljeno, če ugotovi, da niso podani razlogi, zaradi katerih je bila vložena in ne razlogi na katere mora paziti po uradni dolžnosti. Lahko tudi v celoti ali delno s sklepom razveljavi sodbo sodišča prve in druge stopnje. Prav tako lahko razveljavi tudi izdane odločbe in zavrže tožbo, če spor ne spada v sodno pristojnost, ali če je bilo odločeno o zahtevku, o katerem je že bilo pravnomočno razsojeno. S sodbo lahko ugodi reviziji in spremeni izpodbijano sodbo, če ugotovi, da je bilo materialno pravo napačno uporabljeno.²⁶

²³ Povzeto po: Ude Lojze, Betetto Nina, Galič Aleš, Rijavec Vesna, Wedam-Lukić Dragica, Zobec Jan, Pravdni postopek: Zakon s komentarjem, knjiga 3, str. 524.

²⁴ Povzeto po: Ude Lojze, Civilno procesno pravo, str. 337, 338.

²⁵ Zakon o pravdnem postopku, Uradni list RS, št. 73/07, člen 370.

²⁶ Zakon o pravdnem postopku, Uradni list RS, št. 73/07, člen 374., 378., 379., 380., 381.

3.2. REVIZIJA PROTI SKLEPU

Revizija zoper sklep je dovoljena le v sporih, v katerih je dovoljena tudi revizija zoper pravnomočno sodbo pritožnega sodišča. Vedno je dovoljena zoper sklep, s katerim je sodišče druge stopnje zavrglo vloženo pritožbo ali potrdilo sklep sodišča prve stopnje, da se revizija zavrže. Za revizijo proti sklepu se smiselno uporabljajo določbe revizije zoper sodbo.²⁷

3.3. ZAHTEVA ZA VARSTVO ZAKONITOSTI

Zahteva za varstvo zakonitosti je sredstvo, s katerim se izpodbijajo zaradi kršitve zakona vse pravnomočne sodne odločbe. Izpodbija jih državni tožilec, določen z zakonom. Je izredno, devolutivno, nesuspendivno, dvostransko pravno sredstvo. Vloži se lahko zoper vsako pravnomočno sodbo v roku treh mesecev od pravnomočnosti sodne odločbe.²⁸ Ni pa je mogoče vložiti zoper odločbo, ki jo je na revizijo ali zahtevo za varstvo zakonitosti izdalo vrhovno sodišče.²⁹

Državni tožilec lahko vloži zahtevo za varstvo zakonitosti zaradi absolutnih bistvenih kršitev določb pravnega postopka. Vloži jo lahko tudi zaradi relativnih bistvenih kršitev postopka, razen če se kršitev nanaša na krajevno pristojnost ali na pristojnost arbitraže. Vloga je dopustna tudi, če je sodišče prve stopnje izdalo sodbo brez glavne obravnave, ki bi jo moralo opraviti. Zahteva se lahko vloži tudi, če je bilo odločeno o zahtevku, o katerem že teče pravda ali če je bila v nasprotju z zakonom izključena javnost glavne obravnave. Dopusten razlog pa je tudi zmotna uporaba materialnega prava.³⁰

²⁷ Povzeto po: Ude Lojze, Civilno procesno pravo, str. 342, 343.

²⁸ Povzeto po: Ude Lojze, Civilno procesno pravo, str. 343.

²⁹ Zakon o pravnem postopku, Uradni list RS, št. 73/07, člen 385.

³⁰ Zakon o pravnem postopku, Uradni list RS, št. 73/07, člen 387.

Vložiti zahteve za varstvo zakonitosti zaradi prekoračitve tožbenega zahtevka ali nepopolne ugotovitve dejanskega stanja ni dopustno.³¹

3.4. TOŽBA ZA RAZVELJAVITEV SODNE PORAVNAVE

Sodna poravnava je sporazum, s katerim stranke z vzajemnim popuščanjem prekinejo spor ali odpravijo negotovosti in določijo vzajemne pravice in obveznosti. Sodna poravnava skleneta stranki v pisni obliki med postopkom pred pravnim sodiščem o spornem predmetu ali nepravdnem postopku z učinki pravomočne sodbe, lahko tudi z učinki izvršljivosti.³² Sklenjena poravnava se lahko izpodbija s tožbo. Tožba se lahko vloži v treh mesecih od dneva, ko je stranka izvedela za razlog za razveljavitev, vendar ne kasneje kot v treh letih od sklenitve sodne poravnave. Vloži se pri sodišču, pred katerim je bil sklenjena.³³

Tožba za razveljavitev sodne poravnave se lahko vloži, če je sodna poravnava sklenjena v zmoti ali pod vplivom sile ali zvijače; če je pri sklenitvi sodne poravnave sodeloval sodnik ali sodnik porotnik, ki bi moral biti po zakonu izločen ali je bil s sklepom izločen; če je pri sklenitvi poravnave sodeloval nekdo, ki ne more biti pravnica stranka, ali če stranke, ki je pravna oseba, ni zastopal tisti, ki jo je po zakonu upravičen zastopati. Vloži se lahko tudi, če pravno nesposobne stranke ni zastopal zakoniti zastopnik, ali če zakoniti zastopnik ni imel potrebnega dovoljenja za pravdo oz. za posamezna pravdna dejanja. Legitimen razlog za vložitev je tudi, če pooblaščenec stranke ni imel pooblastila, razen če so bila pravda ali posamezna pravdna dejanja kasneje odobrena.³⁴

³¹ Zakon o pravdnem postopku, Uradni list RS, št. 73/07, člen 387.

³² Povzeto po: Ude Lojze, Betetto Nina, Galič Aleš, Rijavec Vesna, Wedam-Lukić Dragica, Zobec Jan, Pravdni postopek: Zakon s komentarjem, knjiga 3, str. 579.

³³ Zakon o pravdnem postopku, Uradni list RS, št. 73/07, člen 393.

³⁴ Zakon o pravdnem postopku, Uradni list RS, št. 73/07, člen 392.

3.5. OBNOVA POSTOPKA

Stranke lahko z obnovo postopka zahtevajo ponovno odločanje o pravnomočno končanem postopku, če je izpolnjen kateri od zakonskih razlogov. Je izredno, nesuspendivno, nedeolutivno in dvostransko pravno sredstvo. Legitimen razlog so absolutne kršitve postopka ali izpolnjene biti kaznivih dejanj, ki so pripeljale do izdaje pravnomočne sodbe, in če se pojavijo nova dejstva ali dokazi. Zahteva pa ne sme biti vložena zaradi zmotne uporabe materialnega prava.³⁵

S predlogom za obnovo postopka je možno izpodbijati: pravnomočne sodne odločbe – sodbe in sklepe, s katerimi se konča postopek, pravnomočne plačilne naloge, delne sodbe, sodbo na podlagi pripoznave in zamudno sodbo. S posebnim obnovitvenim predlogom ni možno izpodbijati vmesne sodbe, razen če stranka predlaga obnovo končne sodbe.³⁶

Obnovitveni zahtevki lahko vložijo stranka, univerzalni naslednik stranke, singularni naslednik stranke, če je vstopil v pravdo in postal stranka, zakoniti zastopnik stranke, pooblaščenec vseh omenjenih oseb – pooblaščenec odvetnik lahko vložijo predlog za obnovo postopka le, če predloži novo pooblastilo, stranski intervenient le s soglasjem stranke, če je sodeloval v rednem postopku, sosporniški intervenient vedno.³⁷

Zahteva za obnovo postopka se lahko vložijo, če je pri izdaji sodne odločbe sodeloval sodnik ali sodnik porotnik, ki bi po zakonu moral biti izključen ali je bil izključen s sklepom sodišča. Prav tako se sme vložiti zaradi kršitve načela kontradiktornosti (stranki z nezakonitim ravnanjem, po navadi ji z opustitvijo vročitve ni bila dana možnost zaslišanja pred sodiščem). Lahko se vložijo tudi zaradi uporabe fikcije vročitve ali zaradi nepretrgane strankine odsotnosti daljše od 6

³⁵ Povzeto po: Ude Lojze, Civilno procesno pravo, str. 347, 348, 349.

³⁶ Povzeto po: Ude Lojze, Civilno procesno pravo, str. 347.

³⁷ Povzeto po: Ude Lojze, Civilno procesno pravo, str. 347.

mesecev. In tudi zaradi kršitev procesnih predpostavk sposobnosti biti stranka in procesne sposobnosti ter pravil o zastopanju in pooblaščenih.³⁸

Razlogi za vložitev zahteve za obnovo postopka so tudi kazniva dejanja. To je v primeru, če se sodba opira na krivo izpovedbo priče ali izvedenca, ali če se sodna odločba opira na: ponarejeno listino ali listino, ki potrjuje neresnično vsebino; ali v primeru, če je do sodne odločbe prišlo zaradi kaznivega dejanja sodnika, sodnika porotnika, zakonitega zastopnika, pooblaščenca, nasprotne stranke ali koga drugega. Kaznivo dejanje mora biti izkazano s pravnomočno sodno odločbo.³⁹ Lahko pa se vloži tudi, če se pojavijo nova dejstva in dokazi. Legitimen razlog je tudi opiranje sodbe na drugo pravnomočno odločbo kakršnegakoli drugega organa (tudi sodišča), ki je bila pravnomočno spremenjena, razveljavljena oz. odpravljena – drugačna rešitev predhodnega vprašanja na matičnem področju; če stranka izve za nova dejstva ali najde nove dokaze, zaradi katerih bi bila zanjo izdana bolj ugodna sodna odločba, ki bi bila uporabljena v prejšnjem postopku. Nova dejstva in dokazi so lahko podlaga za obnovo postopka, če so obstajali v času odločanja v rednem postopku in jih stranka brez svoje krivde ni mogla uveljaviti, preden je bil prejšnji postopek končan, ker zanje ni vedela in ni mogla vedeti, v primeru, če bi lahko bila za stranko izdana bolj ugodna odločba, če bi bila vložena v prejšnjem postopku.⁴⁰

Zahtevo za obnovo postopka je potrebno vložiti v tridesetih dneh od takrat, ko je stranka izvedela za razlog, oziroma v petih letih od pravnomočnosti sodbe, razen če gre za kršitev načela kontradiktornosti kršitev procesnih predpostavk sposobnosti biti stranka in pravne sposobnosti ter kršitev pravil o zastopanju in pooblaščenih.⁴¹

³⁸ Zakon o pravdnem postopku, Uradni list RS, št. 73/07, člen 394.

³⁹ Zakon o pravdnem postopku, Uradni list RS, št. 73/07, člen 394.

⁴⁰ Zakon o pravdnem postopku, Uradni list RS, št. 73/07, člen 394.

⁴¹ Zakon o pravdnem postopku, Uradni list RS, št. 73/07, člen 396.

3.6. TOŽBA NA RAZVELJAVITEV ARBITRAŽNE ODLOČBE

Arbitraža je nedržavno sodišče. Odloča takrat, kadar ga stranki izrecno pooblastita s pogodbo. To sodišče odloča v sporu glede dispozitivnih pravic in razmerij med strankami. Stranki se lahko dogovorita za stalno arbitražo, to je po navadi Gospodarska zbornica Slovenije. Lahko pa se dogovorita za priložnostno arbitražo, ki bo ustanovljena samo za ta primer. Odločbe arbitraže imajo pravno naravo pravnomočne sodne odločbe in so izvršilni naslov.⁴²

Arbitražni postopek po navadi poteka na eni stopnji, lahko pa se stranki dogovorita, da bo o pritožbi odločala višja arbitraža. Arbitražno odločbo je mogoče izpodbijati s tožbo na razveljavitev arbitražne odločbe. Arbitražno sodišče lahko razveljavi arbitražno odločbo le, če stranka, ki vloži tožbo, lahko dokaže, da je bila katera od strank nesposobna skleniti arbitražni sporazum, ali da ta ni veljaven, ali če je bila stranki odvzeta pravica do izjave pred arbitražnim senatom. Možno je razveljavitev zahtevati tudi v primeru, če se odločba nanaša na spor, ki ga arbitražni sporazum ne obsega in tudi, če sestava arbitražnega senata ali postopek nista bila v skladu s sporazumom strank. Razveljavi jo lahko tudi, če je sodišče samo ugotovilo, da predmet spora ne more biti predmet arbitražnega sporazuma, ali da je arbitražna odločba v nasprotju z javnim redom Republike Slovenije.

Splošni rok za vložitev tožbe na razveljavitev arbitražne odločbe je tri mesece.⁴³

4. POJEM STRANKE V CIVILNI PRAVDI

Civilni pravdni postopek temelji na sistemu dveh strank, tožnika in toženca. Stranka je tisti, ki zahteva od sodišča pravno varstvo določene vsebine ter tisti,

⁴² Povzeto po: Ude Lojze, Civilno procesno pravo, str. 393.

⁴³ Zakon o arbitraži, Uradni list RS, št. 45/08, člen 40.

proti kateremu tožnik zahteva pravno varstvo. Pravno varstvo lahko zahteva tudi tisti, za katerega se kasneje izkaže, da ni upravičen na podlagi materialno pravnega razmerja. Po navadi stranke zahtevajo varstvo v svojem imenu, lahko pa tudi za varstvo širših družbenih interesov (državni tožilec, družbeni pravobranilec, državni pravobranilec).⁴⁴

Položaj stranke se pridobi z vložitvijo tožbe ali z nasledstvom na aktivni ali pasivni strani. Pri fizičnih osebah se pridobi s smrtjo zapustnika ali s singularnim nasledstvom, pri pravnih osebah pa s statusnimi spremembami (spojitev, izločitev itd.).

Za stranko so pomembne tri vrste sposobnosti: sposobnost biti stranka, pravdna ali procesna sposobnost ter postulacijska sposobnost.⁴⁵

4.1. SPOSOBNOST BITI STRANKA

Je sposobnost biti nosilec pravic in obveznosti v procesnem razmerju. Ima jo vsaka fizična oseba, tudi če nima poslovne sposobnosti. Enači se lahko s pravno sposobnostjo materialnega prava. Torej tisti, ki je po materialnem pravu pravno sposoben, je po procesnem pravu sposoben biti stranka.⁴⁶ Pomeni, da lahko določena oseba nastopa v pravdi kot tožnik oziroma toženec. Je neodvisna od konkretnega procesnega in materialnopravnega razmerja.⁴⁷

Pravna sposobnost je sposobnost biti nosilec pravic in obveznosti materialnega prava. S sposobnostjo biti stranka sta tesno povezani, vendar pa je sposobnost biti stranka širši pojem, ker lahko v civilnem procesu v določenih primerih

⁴⁴ Povzeto po: Ude Lojze, Civilno procesno pravo, str. 165.

⁴⁵ Povzeto po: Ude Lojze, Civilno procesno pravo, str. 165, 166.

⁴⁶ Povzeto po: Ude Lojze, Betetto Nina, Galič Aleš, Rijavec Vesna, Wedam-Lukić Dragica, Zobec Jan, Pravdni postopek: Zakon s komentarjem, knjiga 1. str. 316.

⁴⁷ Povzeto po: Ude Lojze, Civilno procesno pravo, str. 166.

nastopajo kot stranke tudi organi in druge oblike združevanja, ki nimajo pravne osebnosti. Stranka je lahko tudi še nerojen otrok, če gre za njegove interese pod pogojem, da se rodi živ.⁴⁸

Tudi pravne osebe so lahko stranke v civilnem pravnem postopku. Včasih je glede pravnih oseb veljala teorija ultra vires – odvisnost pravne sposobnosti od dejavnosti ali poslovnega predmeta, vpisanega v register.⁴⁹ Sedaj pa je sposobnost pravnih oseb neomejena. Kot stranke lahko nastopajo na podlagi drugega odstavka 76. člena ZPP tudi nekateri organi in organizacije, ki jim je podeljena ta sposobnost s posebnimi predpisi.

Na podlagi 3. odstavka 76. člena ZPP sme pravdo sodišče izjemoma priznati lastnost stranke tudi tistim oblikam združevanja, ki nimajo sposobnosti biti stranka, zlasti če imajo družbena sredstva oziroma premoženje, na katero je mogoče seči z izvršbo. V takih primerih gre za podeljeno sposobnost biti stranka, ki velja samo za konkreten spor. Takšna oblika združevanja mora izpolnjevati glavne pogoje za pridobitev sposobnosti biti stranka.⁵⁰

Sposobnost biti stranka je procesna predpostavka, na katero mora sodišče paziti ves čas postopka. Če stranka ne izpolnjuje pogojev za sposobnost biti stranka, gre za absolutno bistveno kršitev določb pravnega postopka.⁵¹

4.2. PRAVDNA SPOSOBNOST

Je splošna procesna predpostavka, ki se nanaša na stranke, na katero pazi sodišče ves čas postopka po uradni dolžnosti. Paziti mora, ali je stranka pravdo sposobna oziroma ali zastopa pravdo nesposobno stranko njen zakoniti

⁴⁸ Povzeto po: Ude Lojze, Civilno procesno pravo, str. 166, 167.

⁴⁹ Povzeto po: Ude Lojze, Civilno procesno pravo, str. 167.

⁵⁰ Zakon o pravnem postopku, Uradni list RS, št. 73/07, člen 76.

⁵¹ Zakon o pravnem postopku, Uradni list RS, št. 73/07, člen 339.

zastopnik.⁵² Sodišče mora preveriti tudi, če ima zastopnik posebno dovoljenje, kadar je to potrebno na podlagi zakona (80. člen ZPP). Če pomanjkljivost glede procesnih predpostavk, ki se nanašajo na stranke, ni odpravljena, se tožba zavrže. Kršitev pravil o procesni sposobnosti je absolutna bistvena kršitev določb pravnega postopka.⁵³

Pravdna sposobnost pomeni, da lahko stranka samostojno in veljavno opravlja procesna dejanja, lahko jih opravlja sama ali preko pooblaščenca. Odvisna je od poslovne sposobnosti. Popolnoma poslovno sposobne so polnoletne osebe, ki jim poslovna sposobnost ni bila odvzeta (77. člen ZPP). Oseba ki nima poslovne sposobnosti, tudi ne more biti pravdno sposobna, torej ne more sama opravljati procesnih dejanj. Takšno osebo lahko zastopa njen zakoniti zastopnik. Polnoletna oseba, ki je delno poslovno sposobna, pa je pravdno sposobna v mejah svoje poslovne sposobnosti.⁵⁴

Pravdna sposobnost tujega državljana pred slovenskim sodiščem se presoja po zakonu njegove države. Če ni pravdno sposoben po zakonu svoje države in je pravdno sposoben po zakonu Republike Slovenije, se mu prizna pravdna sposobnost.⁵⁵

Pravnim osebam pravni red prav tako podeljuje poslovno sposobnost in s tem tudi pravdno sposobnost. Zastopajo jih njihovi statutarni in zakoniti zastopniki.⁵⁶

⁵² Povzeto po: Ude Lojze, Civilno procesno pravo, str. 169.

⁵³ Povzeto po: Ude Lojze, Betetto Nina, Galič Aleš, Rijavec Vesna, Wedam-Lukić Dragica, Zobec Jan, Pravdni postopek: Zakon s komentarjem, Knjiga 1. str. 348.

⁵⁴ Povzeto po: Ude Lojze: Civilno procesno pravo. str. 168-169.

⁵⁵ Zakon o pravnem postopku, Uradni list RS, št. 73/07, člen 85.

⁵⁶ Povzeto po: Ude Lojze, Civilno procesno pravo, str. 170.

4.3. POSTULACIJSKA SPOSOBNOST

Postulacijska sposobnost je predpostavka opravljanja procesnih dejanj. Je sposobnost dati procesnim dejanjem pravno relevantno obliko. Sodišče jo upošteva po uradni dolžnosti. Če stranka nima postulacijske sposobnosti, gre za absolutno bistveno kršitev pravnega postopka.

Pri nas je pred sodiščem na prvi stopnji uveljavljen sistem polne postulacijske sposobnosti, ki stranki daje možnost odločitve, ali bo procesna dejanja opravljala sama ali po pooblaščenca. Na podlagi 86. člena ZPP se lahko vsaka stranka, ki je pravdno sposobna, pred sodiščem na prvi stopnji zagovarja sama, razen če zakon v posebnih primerih določa drugače.⁵⁷ Stranka pa je upravičena do pooblaščenca, vendar lahko sodišče v posebnih primerih od nje zahteva, da se sama izjavi o določenih dejstvih, ki jih je potrebno ugotoviti v pravdi. Tako ima pred sodiščem na prvi stopnji vsaka stranka postulacijsko sposobnost, drugače pa je v postopku z izrednimi pravnimi sredstvi.

V postopku z izrednimi pravnimi sredstvi zakon zahteva zastopanje po pooblaščenca, ki je odvetnik, razen če ima stranka ali njen zakoniti zastopnik opravljen pravniški državni izpit. Tako mora revizijo proti sodbi, revizijo proti sklepu, zahtevo za varstvo zakonitosti, tožbo za razveljavitev sodne poravnave, obnovo postopka in tožbo na razveljavitev arbitražne odločbe vložiti pooblaščenec, ki je odvetnik ali stranka oz. njen zakoniti zastopnik, ki ima opravljen pravniški državni izpit.⁵⁸ Izredna pravna sredstva so omenjena že v tretjem poglavju.

⁵⁷ Povzeto po: Ude Lojze, Betetto Nina, Galič Aleš, Rijavec Vesna, Wedam-Lukić Dragica, Zobec Jan, Pravdni postopek: Zakon s komentarjem, Knjiga 1. str. 361, 362.

⁵⁸ Povzeto po: Ude Lojze, Civilno procesno pravo, str. 171, 172.

5. OBVEZNO ZASTOPANJE PO ODVETNIKIHI

5.1. ODVETNIŠTVO

Odvetnik je oseba, ki svetuje, zastopa in zagovarja stranke pred sodišči ali drugimi državnimi organi. Sestavlja tudi različne listine in zastopa svoje stranke v njihovih pravnih razmerjih.⁵⁹

Odvetništvo je del pravosodja. Na podlagi 137. člena Ustave je odvetništvo samostojna in neodvisna služba, ki jo ureja zakon. Odvetniško službo v Sloveniji ureja Zakon o odvetništvu (v nadaljevanju ZOdv). Ni pa odvetništvo javna služba, ki bi zagotavljala pravno pomoč. Gre za svoboden poklic, ki ga odvetniki opravljajo samostojno, individualno ali v odvetniški družbi, ustanovljeni v skladu z zakonom.⁶⁰

Odvetniško službo lahko v Sloveniji opravlja tudi oseba, ki je pridobila pravico opravljati odvetniški poklic v drugi državi, vendar le pod nazivom, pridobljenim po predpisih te države. Odvetnik iz druge države, ki je država članica Evropske unije (v nadaljevanju EU), je po tem zakonu odvetnik, ki ima pravico opravljati odvetniški poklic v kateri izmed držav članic EU pod poklicnim nazivom, pridobljenim po predpisih te države.⁶¹

Kot je že omenjeno, smejo stranke v civilnem pravdnem postopku opravljati pravdna dejanja osebno ali po pooblaščenču, ki je lahko vsakdo, ki ima popolno poslovno sposobnost. V postopku pred okrožnim, višjim in vrhovnim sodiščem pa je pooblaščenec lahko le odvetnik ali oseba z opravljenim pravniškim državnim izpitom (3. odstavek 87. člena ZPP). V postopkih z izrednimi pravnimi sredstvi in

⁵⁹ Povzeto po: Ude Lojze, Civilno procesno pravo, str. 46, 47.

⁶⁰ Prodanovič Peter, Slovensko odvetništvo in celostna podoba odvetnika, str. 26, 27.

⁶¹ Zakon o odvetništvu, Uradni list RS, št. 18/93, 24/96, člen 2a.

za vložitev le teh pa je lahko zastopnik izključno odvetnik – obvezno zastopanje po odvetniku.⁶²

Odvetniška družba je lahko ustanovljena kot civilna odvetniška družba ali kot pravna oseba. Če se ustanovi kot pravna oseba, se lahko ustanovi kot družba z neomejeno osebno odgovornostjo družbenikov za obveznost družbe. Ta družba lahko opravlja le odvetniške zadeve, družbeniki pa so lahko le odvetniki.⁶³

Na podlagi ZOdv je lahko odvetnik oseba, ki izpolnjuje pogoje, predpisane v 25. členu. Ti pogoji so: odvetnik mora biti državljan Republike Slovenije, popolno poslovno sposoben, imeti v Republiki Sloveniji pridobljen strokovni naslov ali končan enakovreden izobraževalni program v tujini, opravljen pravniški državni izpit, imeti štiri leta praktičnih izkušenj kot univerzitetni diplomirani pravnik, od tega vsaj eno leto pri odvetniku, aktivno obvladati slovenski jezik, biti vreden zaupanja za opravljanje odvetniškega poklica, imeti opremo in prostore, ki so potrebni za opravljanje odvetniškega poklica in opraviti preizkus iz poznavanja zakona, ki ureja odvetništvo, odvetniške tarife in kodeksa odvetniške poklicne etike pri Odvetniški zbornici Slovenije. Imenik odvetnikov vodi Odvetniška zbornica Slovenije.⁶⁴

Odvetnik iz druge države članice EU, se lahko vpiše v imenik tujih odvetnikov. Ti lahko pri nas opravljajo odvetniški poklic pod nazivom odvetnik in imajo vse pravice in dolžnosti odvetniškega poklica, vendar le če izpolnjujejo pogoje iz 2. in 6. do 8. točke prvega odstavka 25. člena ZOdv. Te določajo, da mora biti poslovno sposoben, aktivno obvladati slovenski jezik, vreden zaupanja za opravljanje tega poklica, imeti opremo in prostore. Opraviti pa mora tudi preizkusni izpit o poznavanju pravnega reda Republike Slovenije. Odvetnik mora vlogi za vpis v imenik priložiti potrdilo o državljanstvu, dokaz o tem, da ima pravico opravljati

⁶² Zakon o pravdnem postopku, Uradni list RS, št. 73/07, člen 86., 87.

⁶³ Zakon o odvetništvu, Uradni list RS, št. 18/93, 24/96, člen 35., 37.

⁶⁴ Zakon o odvetništvu, Uradni list RS, št. 18/93, 24/96, člen 25.

odvetniški poklic v svoji matični državi ter druge dokaze, s katerimi izkazuje izpolnjevanje pogojev.⁶⁵

Lahko pa se vpiše v imenik tujih odvetnikov, ki v Republiki Sloveniji opravljajo odvetniški poklic pod poklicnim nazivom svoje matične države. Predložiti mora potrdilo o vpisu pri pristojnem organu matične države in potrdilo o državljanstvu, dokazilo o zavarovanju poklicne odgovornosti ter obvestilo in dokazila o morebitnem članstvu v odvetniških družbah v matični državi ali katerikoli drugi državi.⁶⁶

Odvetnik iz druge države, ki ni članica EU, ki ima pravico opravljati odvetniški poklic v svoji državi, sme opravljati odvetniški poklic pod istimi pogoji, kot odvetniki iz držav članic EU, vendar le, če obstaja dejanska vzajemnost. Pri opravljanju storitev morajo tuji odvetniki upoštevati pravila poklicnega ravnanja, ki veljajo za odvetnike v Republiki Sloveniji in uporabljati poklic in naziv iz svoje matične države.⁶⁷

5.2. PRAVNIŠKI DRŽAVNI IZPIT

Pravniški državni izpit je eden od pogojev za opravljanje sodniške funkcije ali funkcije državnega tožilca, poklica odvetnika in notarja oziroma za opravljanje drugih del, za katere se z zakonom zahteva pravniški državni izpit.

K pravniškemu državnemu izpitu lahko pristopi, kdor je državljan države članice EU in aktivno obvlada slovenski jezik. Mora biti poslovno sposoben in imeti splošno zdravstveno zmožnost. Pogoj je v Republiki Sloveniji pridobljen strokovni naslov oziroma dokončano enakovredno izobraževanje v tujini, priznано v skladu z zakonom, ki ureja priznavanje in vrednotenje izobraževanja: strokovni naslov

⁶⁵ Zakon o odvetništvu, Uradni list RS, št. 18/93, 24/96, člen 25.

⁶⁶ Zakon o odvetništvu, Uradni list RS, št. 18/93, 24/96, člen 34b.

⁶⁷ Zakon o odvetništvu, Uradni list RS, št. 18/93, 24/96, člen 34e/f.

univerzitetni diplomirani pravnik, strokovna naslova diplomirani pravnik (UN) in magister prava in strokovni naslov magister prava na podlagi enovitega magistrskega študijskega programa.⁶⁸

5.2.1. ZAKON O PRAVNIŠKEM DRŽAVNEM IZPITU

Pravila glede pravniškega državnega izpita in pripravništva ureja Zakon o pravniškem državnem izpitu (Uradni list RS, št. 83/03 – uradno prečiščeno besedilo, 111/07 in 40/12- ZUJF) (v nadaljevanju ZPDI). Pripravništvo traja dve ali tri leta na sodišču ali državnem tožilstvu, zaključi pa se z pravniškim državnim izpitom.

Sodniški pripravnik lahko opravlja pripravništvo v delovnem razmerju na sodišču, lahko pa tudi v delovnem razmerju pri drugem delodajalcu v okviru izobraževanja, ki ga zagotavlja delodajalec oziroma volontersko. Pripravnik, ki opravlja sodniško pripravništvo v okviru izobraževanja, ki ga zagotavlja delodajalec oziroma kot volonter, je, razen glede delovnega razmerja, v pravicah, obveznostih in odgovornostih v enakem položaju kot pripravnik, ki je sklenil delovno razmerje na sodišču. Sodniško pripravništvo v okviru izobraževanja, ki ga zagotavlja delodajalec, lahko traja največ osem mesecev.⁶⁹

Magistru prava in univerzitetnemu diplomiranemu pravniku, ki je opravil pripravništvo, se prizna čas že opravljenega pripravništva, če ga je opravljal v eni od možnih izbirnih oblik razporeda pripravništva. Torej na sodišču ali ustavnem sodišču, državnem tožilstvu, pri zakonodajnem organu, v državni upravi in upravah samoupravnih lokalnih skupnosti, pri notarju ali odvetniku, pri državnem pravobranilstvu, pri pravni fakulteti ali visoki pravni šoli ali na pravnih delih v pravni osebi.

⁶⁸ Zakon o pravniškem državnem izpitu, Uradni list RS, št. 83/03, člen 19.a.

⁶⁹ Zakon o pravniškem državnem izpitu, Uradni list RS, št. 83/03, člen 3., 11.a.

Magistru prava in univerzitetnemu diplomiranemu pravniku, ki je opravil strokovni izpit, ki ni pravniški državni izpit, se prizna del pravniškega državnega izpita, ki je vsebinsko enak opravljenemu izpitu. O tem odloča minister, pristojen za pravosodje, v odločbi o pristopu k izpitu.⁷⁰

Število pripravniških mest na posameznih višjih sodiščih za pripravnike, ki sklenejo delovno razmerje na sodišču, določi Vlada Republike Slovenije. Določi jih na predlog ministra za pravosodje. Pravosodni minister prav tako določi skupno število pripravniških mest za pripravnike, ki opravljajo sodniško pripravništvo v okviru izobraževanja, ki ga zagotavlja delodajalec in za volonterske pripravnike.⁷¹

5.2.1.1. PRIPRAVNIŠTVO

Sodniški pripravnik mora biti državljan države članice EU in aktivno obvladati slovenski jezik, biti mora poslovno sposoben in imeti splošno zdravstveno zmožnost, imeti mora v Republiki Sloveniji pridobljen strokovni naslov oziroma končati enakovredno izobraževanje v tujini, priznано v skladu z zakonom, ki ureja priznavanje in vrednotenje izobraževanja: strokovni naslov univerzitetni diplomirani pravnik, strokovna naslova diplomirani pravnik (UN) in magister prava, strokovni naslov magister prava na podlagi enovitega magistrskega študijskega programa. Vloga se vloži na tisto višje sodišče, na območju katerega želi opravljati pripravništvo. Sodniški pripravnik je lahko magister prava, če izkaže, da je izdelal diplomsko oziroma magistrsko nalogo in da je opravil izpite iz temeljnih pravnih znanj, ki jih določi pravosodni minister.⁷²

V primeru, da je za opravljanje pripravništva prijavljenih več kandidatov, kot je prostih mest, določi predsednik višjega sodišča prednostne vrstne rede za

⁷⁰ Zakon o pravniškem državnem izpitu, Uradni list RS, št. 83/03, člen 4., 15.

⁷¹ Zakon o pravniškem državnem izpitu, Uradni list RS, št. 83/03, člen 5.

⁷² Zakon o pravniškem državnem izpitu, Uradni list RS, št. 83/03, člen 6.

zasedbo prostih mest. Polovico prostih mest se zasede na podlagi prednostnega vrstnega reda, upošteva se višina povprečne ocene, ki so jo kandidati dosegli v času študija. Polovica prostih mest se zasede na podlagi prednostnega vrstnega reda, upošteva se čas vložitve popolne prijave za opravljanje pripravništva. Predsednik višjega sodišča trideset dni pred izpraznitvijo mesta obvesti kandidata, ki je pridobil pravico do opravljanja sodniškega pripravništva in ga pozove, da določenega dne nastopi pripravništvo ter ga imenuje za sodniškega pripravnika.⁷³

Sodniški pripravnik se na civilnopravnem področju usposablja pet mesecev na sodiščih in tri mesece na kazenskopravnem področju na sodiščih ali državnih tožilstvih. Sodniški pripravnik, ki je sklenil delovno razmerje na sodišču, je v času pripravništva upravičen prejemati plačo ter ima tudi druge pravice in obveznosti, ki so s predpisi določene za javne uslužbence na sodiščih.⁷⁴

Možno je izbirno usposabljanje na sodišču, na ustavnem sodišču, pri državnem tožilstvu, pri zakonodajnem organu, v državni upravi in v upravah samoupravnih lokalnih skupnosti, pri notarju, pri odvetniku, pri državnem pravobranilstvu, na pravni fakulteti ali visoki pravni šoli ter na pravnih delih v pravni osebi.⁷⁵

5.2.1.2. PRAVNIŠKI DRŽAVNI IZPIT

Pripravnik lahko ob zaključku pripravništva vloži zahtevo za opravljanje pravniškega državnega izpita. Stroške izpita si mora kandidat kriti sam. Pristop k izpitu mu mora dovoliti minister, pristojen za pravosodje. Z izpitom se preveri, ali je sodniški pripravnik pridobil potreba znanja in se praktično usposobil za opravljanje funkcij in poklica državnega tožilca, odvetnika, notarja ali sodnika.

⁷³ Zakon o pravniškem državnem izpitu, Uradni list RS, št. 83/03, člen 8.

⁷⁴ Zakon o pravniškem državnem izpitu, Uradni list RS, št. 83/03, člen 14.

⁷⁵ Zakon o pravniškem državnem izpitu, Uradni list RS, št. 83/03, člen 15.

Izpit je sestavljen iz pisnega in ustnega dela, ki se opravi takoj za pisnim.⁷⁶

Pravico do opravljanja izpita ima tudi oseba, ki ni opravila pripravništva, če je bila v rednem delovnem razmerju v trajanju najmanj 32 mesecev s polnim delovnim časom pri sodnem svetu, sodišču, državnem tožilstvu, državnem pravobranilstvu, odvetniku, notarju, osebi, ki opravlja dejavnost brezplačne pravne pomoči s soglasjem ministra, pristojnega za pravosodje ali ministrstvu, pristojnem za pravosodje, na pravnih delih po pridobljenem strokovnem naslovu univerzitetni diplomirani pravnik oziroma magister prava. In tudi v primeru, če je bila v rednem delovnem razmerju najmanj 48 mesecev s polnim delovnim časom pri ustavnem sodišču, zakonodajnem organu, v državni upravi ali v upravah samoupravnih lokalnih skupnosti, na pravni fakulteti, visoki pravni šoli ali v pravni osebi na pravnih delih po pridobljenem strokovnem naslovu univerzitetni diplomirani pravnik oziroma magister prava. Izpolnjevati mora pogoje iz 6. člena tega zakona (omenjene v prvem odstavku prejšnjega poglavja), določene za sodniškega pripravnika in imeti opravljene obvezne oblike izobraževanja, ki jih s pravilnikom predpiše minister, pristojen za pravosodje, zlasti je moral prisostvovati na obravnavah in drugih procesnih dejanjih, izdelati osnutke sodnih odločb, se udeleževati seminarjev in drugih primerljivih oblik izobraževanj.⁷⁷

5.3. OBVEZNO ZASTOPANJE PO ODVETNIKIH V ZPP

Stranka mora imeti za vložitev zahteve za varstvo zakonitosti tožbe na razveljavitev arbitražne odločbe, revizije, tožbe na razveljavitev sodne poravnave in predloga za obnovo postopka odvetnika. V nasprotnem primeru sodišče, na podlagi 91. člena ZPP, takšno vlogo zavrže kot nedovoljeno.⁷⁸

⁷⁶ Zakon o pravniškem državnem izpitu, Uradni list RS, št. 83/03, člen 19., 19.b., 22.

⁷⁷ Zakon o pravniškem državnem izpitu, Uradni list RS, št. 83/03, člen 19.a.

⁷⁸ Zakon o pravdnem postopku, Uradni list RS, št. 73/07, člen 86., 91.

V postopkih pred okrajnim sodiščem je lahko pooblaščenec vsak, kdor je popolnoma poslovno sposoben. Če sodišče ugotovi, da pooblaščenec, ki ni odvetnik, ni sposoben za zastopanje, opozori stranko na škodljive posledice, ki lahko nastanejo zaradi nepravilnega zastopanja. V postopku pred okrožnim, višjim in vrhovnim sodiščem je pooblaščenec lahko samo odvetnik ali druga oseba, ki je opravila pravniški državni izpit. Za zastopanje pred sodiščem pa se lahko pooblasti tudi odvetniška družba.⁷⁹ Pooblaščenec ene stranke ne sme biti hkrati pooblaščenec druge oziroma nasprotne stranke. Tega zakon ne določa izrecno, vendar to lahko izpeljemo na podlagi tega, da pravnici postopek temelji na dveh strankah z nasprotujočimi si interesi.⁸⁰

V primeru, če tožeča stranka pri okrožnem sodišču vloži tožbo po pooblaščencu, ki ni odvetnik ali nima opravljenega pravniškega državnega izpita, ji sodišče s sklepom naloži, da v roku, ki ne sme biti daljši kot 15 dni, imenuje pooblaščenca v skladu z navedeno določbo ali izjavi, da se bo zastopala sama. V sklepu jo opozori na pravne posledice, če ne ravna po nalogu sodišča. Če stranka tega ne stori, se tožba kot nedovoljena zavrže. V kolikor tožnik med postopkom pred okrožnim sodiščem opravlja pravdna dejanja po pooblaščencu, ki ni odvetnik ali oseba, ki je opravila pravniški državni izpit, se takšna dejanja štejejo, kot da niso bila opravljena.⁸¹

V postopku pred okrajnim sodiščem je lahko pooblaščenec oseba brez opravljenega pravniškega državnega izpita. Zato mora sodišče v pravnem pouku zoper sodno odločbo, ki jo izda okrajno sodišče, pravnici stranki opozoriti, da mora biti v primeru, če pritožbo vložita po pooblaščencu, pooblaščenec odvetnik ali

⁷⁹ Zakon o pravnem postopku, Uradni list RS, št. 73/07, člen 87.

⁸⁰ Povzeto po: Ude Lojze, Betetto Nina, Galič Aleš, Rijavec Vesna, Wedam-Lukić Dragica, Zobec Jan, Pravnici postopek: Zakon s komentarjem, knjiga 1. str, 369, 370.

⁸¹ Zakon o pravnem postopku, Uradni list RS, št. 73/07, člen 88.

oseba z opravljenim pravniškim državnim izpitom. V nasprotnem primeru jo sodišče kot nedovoljeno zavrže.⁸²

Prav tako pa mora sodišče ob vročitvi tožbe pred okrožnim sodiščem opozoriti toženo stranko, da mora v primeru, če bo pravdna dejanja opravljala po pooblaščenju, biti ta pooblaščenec oseba z opravljenim pravniškim državnim izpitom ali odvetnik. Če tega ne upošteva, se dejanja štejejo, kot da niso opravljena.⁸³

5.4. PREDNOSTI IN SLABOSTI OBVEZNEGA ZASTOPANJA PO ODVETNIKIH

Težnje po uveljavitvi obveznega zastopanja po odvetnikih so se pojavile že pred sprejemom ZPP iz leta 1999, ki je to zastopanje tudi uzakonil. Razlog uveljavitve obveznega zastopanja po odvetnikih je v prvi vrsti javni interes, vendar je tudi v korist in v interesu strank samih.⁸⁴

Zaradi modernega življenja, ki ustvarja nove spore in večja njihovo število ter tudi zaradi dvignjene pravne zavesti ljudi, ki želijo zavarovati svoje pravice, so sodišča preobremenjena s civilnimi spori. Zaostritev postopkov in uvedba vrste novih institutov pripomorejo k procesnemu varstvu, vendar upočasnjujejo postopke. Ker stranke v teh postopkih niso veščje prava in ne poznajo vseh pomembnih institutov, prihaja do dolgotrajnih postopkov, ki lahko ogrozijo pravico do sodnega varstva. Preobremenjenost sodišč s civilnimi spori je glavni razlog v javnem interesu za uvedbo obveznega zastopanja po odvetnikih.⁸⁵

⁸² Zakon o pravdnem postopku, Uradni list RS, št. 73/07, člen 89.

⁸³ Zakon o pravdnem postopku, Uradni list RS, št. 73/07, člen 90.

⁸⁴ Prof. Dr. Ude Lojze, Obvezno zastopanje strank po odvetnikih v civilni pravdi?, str. 15

⁸⁵ Prof. Dr. Ude Lojze, Obvezno zastopanje strank po odvetnikih v civilni pravdi?, str. 14, 15.

Obvezno zastopanje po odvetnikih pa je tudi v interesu samih strank. Stranke so tiste, ki imajo v rokah civilni proces, same začnejo postopek, ga usmerjajo s svojimi materialnimi in procesnimi dispozitivnimi dejanji, zbirajo procesno gradivo, po navadi pa se civilni pravdni postopek po njihovi volji tudi konča. Na podlagi 7. člena ZPP sme sodišče ugotavljati le tista dejstva, ki jih stranke zatrjujejo in izvajati tiste dokaze, ki jih stranke predlagajo. Izjemoma lahko ugotovi druga dejstva in izvaja druge dokaze, če izhaja iz obravnave in dokazovanja, da imajo stranke namen razpolagati z zahtevki, s katerimi ne morejo razpolagati ali nasprotujejo prisilnim predpisom ali moralnim pravilom.⁸⁶ Stranke pogosto nimajo dovolj znanj in niso dovolj večje pri zbiranju materialnega gradiva in tako manj uspešno uveljavljajo svoje lastne interese, kot bi jih lahko, če bi to opravila prava večča oseba. Civilni postopki postajajo vse bolj zapleteni in obremenjeni z raznimi dolžnostmi in instituti, ki jim mora stranka slediti, ker lahko v nasprotnem primeru nastanejo neugodne procesne posledice. Lahko pride celo do prekluzije, kar pomeni, da stranka izgubi možnost opraviti določeno procesno dejanje. Zato je vsekakor tudi za stranke pomembno, da jih zastopa prava večča oseba.⁸⁷

Dr. prof. Aleš Galič zastopa stališče, da bi stranki moralo biti omogočeno zastopanje po odvetniku, vendar ji to ne bi smelo biti naloženo oziroma vsiljeno. Meni, da je potrebno človeku nujno omogočiti, da ravna v skladu s svojimi koristmi, da se ga lahko k takem ravnanju tudi spodbuja, ni pa dopustno, da se mu to vsili. Po njegovem mnenju je obvezno zastopanje po odvetniki bolj v interesu pravnega reda kot celote, kot pa v interesu strank. Strinja pa se, da lahko obvezno odvetniško zastopanje pripomore k povečanju kakovosti sojenja ter s tem k razvoju prava v sodni praksi, hkrati pa tudi razbremenitvi sodišč in pospešitvi postopkov ter zmanjšanju zaostankov na sodiščih.⁸⁸

⁸⁶ Zakon o pravdnem postopku, Uradni list RS, št. 73/07, člen 3.

⁸⁷ Prof. Dr. Ude Lojze, Obvezno zastopanje strank po odvetnikih v civilni pravdi?, str. 15.

⁸⁸ Povzeto po: Ude Lojze, Betetto Nina, Galič Aleš, Rijavec Vesna, Wedam-Lukić Dragica, Zobec Jan, Pravdni postopek: Zakon s komentarjem, knjiga 1, str. 365, 366.

Vloge sestavljene s strani odvetnikov so preglednejše, procesno gradivo jasneje opredeljeno in omejeno, kar pripomore k hitrejšim postopkom in boljši kakovosti sojenja. Na takšen način pa se prepreči tudi, da so vložene očitno neutemeljene tožbe in tako ne obremenjujejo že preobremenjenih sodišč.⁸⁹

6. SODNA PRAKSA

Večina primerov iz sodne prakse so zavržene zahteve za vložitev izrednih pravnih sredstev, predvsem revizije, ker stranka ni izkazala, da ima postulacijsko sposobnost – opravljen pravniški državni izpit ali da ima njen zakoniti zastopnik opravljen pravniški državni izpit. Spodaj bom predstavila enega izmed primerov slovenske sodne prakse, ki je malo drugačen od ostalih, saj je pooblaščenka imela opravljen pravniški državni izpit, vendar je sodišče vlogo za revizijo vseeno zavrglo.

6.1. PRIMER VSM I Cp 945/2008

Ta primer, kot je bilo že zgoraj omenjeno, ni takšen kot ostali, pri katerih je sodišče zavrglo vlogo za izredna pravna sredstva, ker stranka ni izkazala, da ima opravljen pravniški državni izpit. Drugačen je zato, ker revidentka vložila revizijo po pooblaščenki, ki je univerzitetna diplomirana pravnica z opravljenim pravniškim državnim izpitom, pa je sodišče vseeno zavrglo revizijo. Potrdilo o opravljenem pravniškem državnem izpitu je priložila k vlogi.

Toženka se je pritožila zoper prvostopenjsko odločbo, drugostopenjsko sodišče pa je prvostopenjsko sodbo v izpodbijanem delu potrdilo. Sodba je postala pravnomočna, tako je lahko vložila le še izredno pravno sredstvo, revizijo. Sklicevala se je na vse razloge revizije. Predlagala je, naj vrhovno sodišče izpodbijano sodbo spremeni tako, da tožbeni zahtev v celoti zavrne, podredno

⁸⁹ Prof. Dr. Ude Lojze, Obvezno zastopanje strank po odvetnikih v civilni pravdi?, str. 15.

pa, da izpodbijano sodbo razveljavi ter zadevo vrne sodišču prve stopnje v novo sojenje.

Ker gre za postopek z izrednimi pravnimi sredstvi, zakon v primerjavi s pritožbo določa strožje pogoje in omejitve. Ena izmed takšnih je tudi obvezno odvetniško zastopanje. Kot določa 86. člen ZPP lahko stranka opravlja pravdna dejanja samo po pooblaščenцу, ki je odvetnik. Izjemoma pa lahko dejanja opravlja stranka sama ali njen zakoniti zastopnik, če imata opravljen pravniški državni izpit. Omenjeno revizijo je toženka vložila po pooblaščenki, ki je univerzitetna diplomirana pravica z opravljenim pravniškim državnim izpitom, vendar pa ni niti odvetnica niti zakonita zastopnica toženke.

Vrhovno sodišče je zaradi pomanjkanja postulacijske sposobnosti zavrglo revizijo kot nedovoljeno, ker gre za neodpravljlivo procesno pomanjkljivost.

Torej ne glede na to, ali ima pooblaščenec opravljen pravniški državni izpit, to ni izpolnjen pogoj za vložitev revizije. Pooblaščenec mora biti odvetnik, za kar pa seveda potrebuje tudi opravljen pravniški državni izpit. Če pa ima dotična oseba opravljen samo pravniški državni izpit, to še ne pomeni, da je odvetnik, kot je bilo razloženo že v poglavju o odvetništvu.⁹⁰

7. PROBLEMATIKA ČLENA 91. ZPP V POVEZAVI Z 86. ČLENOM ZPP

ZPP postopku v 91. členu določa, da sodišče zavrže izredno pravno sredstvo vloženo po pooblaščenцу, ki ni odvetnik (tretji odstavek 86. člena). Torej se ta člen nanaša samo na primere, kadar stranka vloži izredno pravno sredstvo preko

⁹⁰ VSM I Cp 945/2008, z dne 15.3.2012, Vrhovno sodišče Republike Slovenije.

pooblaščenca. Nikjer v zakonu pa ni izrecno določeno, kako naj sodišče postopa v primeru, če stranka vloži izredno pravno sredstvo sama.

Možnosti bi bili dve. Sodišče bi lahko prav tako, kot je zapisano v 91. členu ZPP, takoj zavrglo pravno sredstvo. Druga možnost pa bi bila, da bi stranki sodišče moralo omogočiti, da odpravi napako tako, da dokaže, da ima opravljen pravniški državni izpit ali da v določenem roku imenuje odvetnika.

Vrhovno sodišče je na občni seji, 26. junija 2002, sprejelo stališče, da sodišče zavrže revizijo, ki jo stranka vloži sama, če ni v zahtevku za vložitev izkazala, da ima opravljen pravniški državni izpit. Torej tudi v tem primeru sodišče postopa kot določa 91. člen ZPP in ji ne omogoči, da odpravi napako.⁹¹

⁹¹ Povzeto po: Ude Lojze, Betetto Nina, Galič Aleš, Rijavec Vesna, Wedam-Lukić Dragica, Zobec Jan, Pravdni postopek: Zakon s komentarjem, knjiga 1, str. 381.

8. SKLEP

Postulacijska sposobnost je ena izmed treh sposobnosti, ki so pomembne oz. morajo biti izpolnjene za začetek pravnega postopka. Njena posebnost je v tem, da je predpostavka opravljanja procesnih dejanj. Postulacijska sposobnost torej pomeni dati svojim dejanjem pravno relevantno obliko v pravnem postopku.

Stranka lahko pred sodiščem prve stopnje sama opravlja procesna dejanja, torej brez pooblaščenca. Seveda pa ima pravico, da jo zastopa pooblaščenec. Za postopke z izrednimi pravnimi sredstvi je v Republiki Sloveniji uveljavljeno obvezno zastopanje po odvetnikih. Kot določa tretji odstavek 86. člena ZPP, lahko v postopku z izrednimi pravnimi sredstvi stranka opravlja procesna dejanja samo po pooblaščenca, ki je odvetnik. Člen nadalje določa, da je dopustno, da opravlja procesna dejanja stranka sama, če ima opravljen pravniški državni izpit, ali po zakonitem zastopniku, seveda če ima ta opravljen pravniški državni izpit.

Zakon nas na nek način prisili k obvezni izbiri odvetnika v postopkih z izrednimi pravnimi sredstvi. Vprašanje pa je, če je to dopustno in skladno z ustavo. Res je, da je temelj uveljavitve obveznega zastopanja po odvetnikih javni interes, vsekakor pa je to tudi v korist samih strank. Stranke same po navadi niso večje prava, ne poznajo vseh institutov in pogojev, ki morajo biti izpolnjeni, zato se po navadi takšni postopki zavlečejo. Verjetno je tudi v interesu vsake stranke, da se postopek hitro zaključi.

Vsekakor menim, da je trenutna ureditev postulacijske sposobnosti v ZPP pravilna. Zdi se mi primerno, da je pred sodiščem prve stopnje stranki dana možnost, da se zastopa sama ali pa opravlja procesna dejanja po pooblaščenca. Ker lahko gre za kakšne preprostejše zadeve, pri katerih ni potrebe po sodelovanju pravnika. Vsekakor pa je priporočljivo, da se stranke vsaj posvetujejo s pravniki, ki jim lahko dajo koristne nasvete.

V postopkih z izrednimi pravnimi sredstvi pa se mi zdi uveljavitev obveznega zastopanja po odvetnikih utemeljena, ker gre za institute, kjer se odloča že o pravnomočno končanih zadevah in menim, da je v tako visoki fazi postopka pomoč prava veščih oseb nujno potrebna. Tako lahko postopki tečejo kar se da hitro in brez zapletov.

9. LITERATURA IN VIRI

LITERATURA

- Juhart Miha, Možina Damjan, Novak Barbara, Poajnar- Pavčnik Ada; Žnidaršič Viktorija. Uvod v civilno pravo. Uradni list Republike Slovenije. Ljubljana, 2011.
- Prodanovič Peter, Slovensko odvetništvo in celostna podoba odvetnika, Založba mag. Andrej Golob, Slovenj Gradec, 2005.
- Šinkovec Janez, Tratar Boštjan, Velik komentar zakona o pravnem postopku s sodno prakso, Oziris, Lesce, 2003.
- Ude Lojze, Civilno procesno pravo, Založba uradni list Republike Slovenije, Ljubljana, 2017.
- Ude Lojze, Betetto Nina, Galič Aleš, Rijavec Vesna, Wedam-Lukić Dragica, Zobec Jan, Pravdni postopek: Zakon s komentarjem, GV Založba, Ljubljana, 2010.

PRAVNI PREDPISI

- Zakon o odvetništvu, Uradni list Republike Slovenije, št. 18/93, 24/96- odl. US, 24/01, 54/08, 35/09, 97/14, 8/16- odl. US in 46/16, Ljubljana, 2016.
- Zakon o pravnem postopku, Uradni list Republike Slovenije, št. 73/07- uradno prečiščeno besedilo, 45/08-Zarbit, 45/08, 111/08-odl. US, 57/09- odl. US, 57/09- odl. US, 12/10- odl. Us, 50/10- odl. Us, 107/10- odl. US, 40/13- odl. US, 92/13- odl. US, 48/15- odl. US, 6/17- odl. US in 10/17, Ljubljana, 2017.
- Zakon o pravnem postopku s komentarjem, Uradni list Republike Slovenije, GV Založba, Ljubljana, 2006.
- Zakon o pravniškem državnem izpitu, Uradni list Republike Slovenije, št. 83/03- uradno prečiščeno besedilo, 111/07 in 40/12- ZUJF, Ljubljana, 2007.
- Ustava Republike Slovenije, Uradni list Republike Slovenije, št. 33/91-I, 42/97 – UZS68, 66/00 – UZ80, 24/03 – UZ3a, 47, 68, 69/04 – UZ14, 69/04 – UZ43, 69/04 – UZ50, 68/06 – UZ121,140,143, 47/13 – UZ148, 47/13 – UZ90,97,99

in 75/16 – UZ70a, Ljubljana, 2016.

- Zakon o arbitraži, Uradni list Republike Slovenije, št. 45/08, Ljubljana, 2008.

ČLANKI

- Prof. dr. Ude Lojze, Obvezno zastopanje strank po odvetnikih v civilni pravdi?, Pravni letopis, Inštitut za primerjalno pravo pri Pravni fakulteti v Ljubljani. Gv Založba, Ljubljana, 2009.

SODNA PRAKSA

- VSM I Cp 945/2008, z dne 15.3.2012, Vrhovno sodišče Republike Slovenije.